

Небојша Савовић Нес

*рељефна орнаментика
Храма Светог Саве*

поводом 120 година од доношења одлуке о градњи Храма
и 30 година од наставка градње

РТС

Галерија РТС
Београд, Таковска 10

24. фебруар
17. март 2015.

Небојша Савовић Нес

*релјефна орнаментика
Храма Светог Саве*

поводом 120 година од доношења одлуке о градњи Храма
и 30 година од наставка градње

РТС

Галерија РТС
Београд, Таковска 10

24. фебруар
17. март 2015.

Издавач

Радио-телевизија Србије

За издавача

Никола Мирков, в. д. генералног директора РТС

Аутор текста

Драгомир Ацовић

Аутор изложбе

Небојша Савовић Нес

Стручни консултант

Војислав Миловановић

Поставка изложбе

Петар Ђиновић

Небојша Савовић Нес

Руководилац службе

Баштина и културна

продукција РТС

Александра Јелисавац

Одговорни уредник Галерије РТС

Петар Ђиновић

Фотографије

Саша Савовић

Архива Храма

Лектор

Боја Јовчић-Талијан

Ликовно-графичко решење и припрема

Зоран Ђорђевић

Штампа

Штампарија РТС

Тираж

1000

Београд, 2015.

Председник Савета РТС за ликовно стваралаштво

Никола Мирков

Извршни продуцент

Славица Стефановић

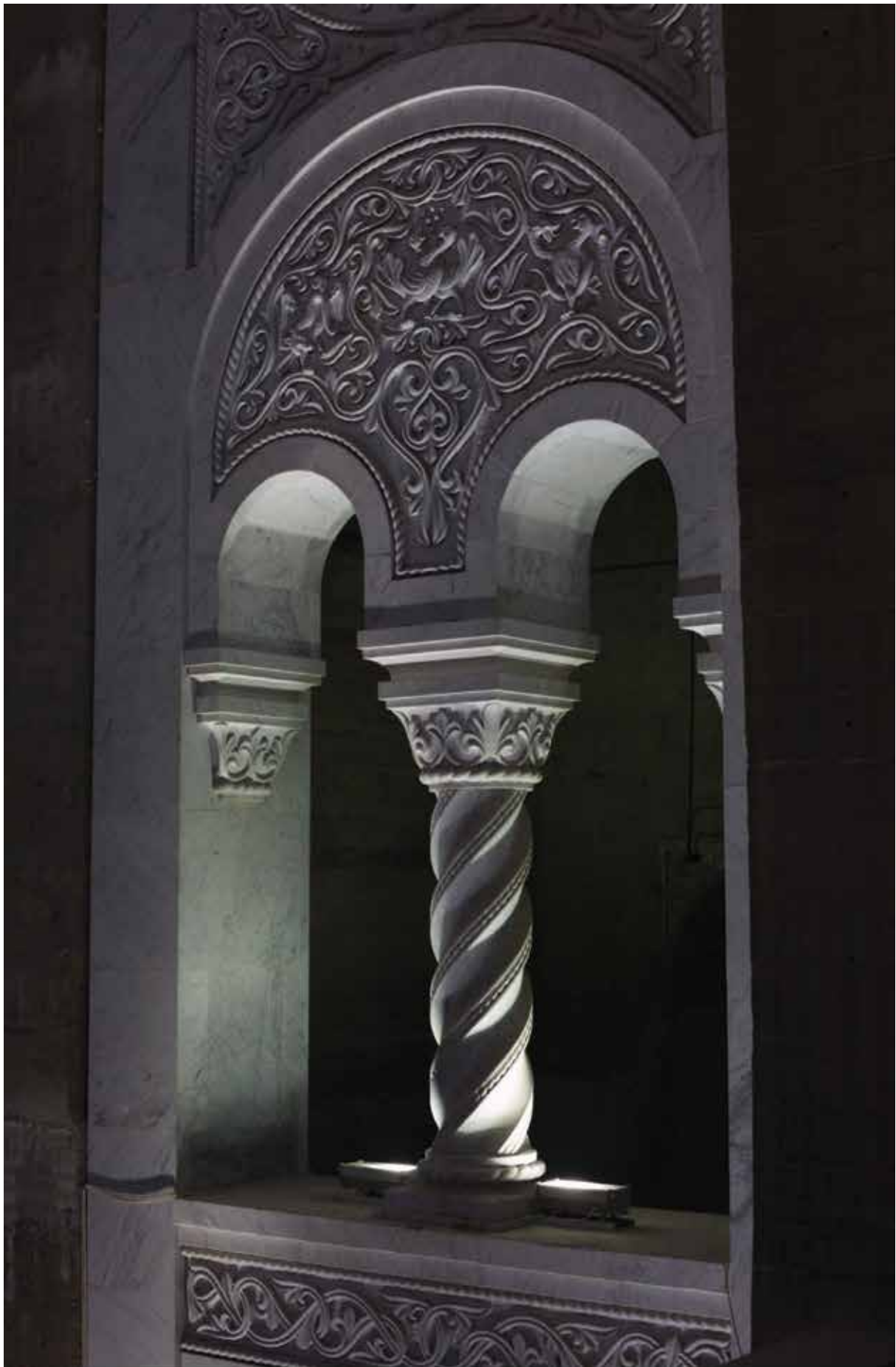
CIP - Каталогизација у публикацији

ISBN 978-86-6195-061-2

Нема бољег посла него бити вајар у православном храму. У исто време, нема горег! Овај дикенсовски парадокс произилази из основног питања на које једноставан дух нема једноставан одговор: шта уопште ради вајар у једном српском православном храму? Зар није скулптура, у било ком и каквом облику и својству, непорециво прогнана из Дома Господњег? Зар није супротна оросима и канонима Цркве? Има ли тога игде код нас? Дакле, три разумна питања и три једноставна одговора: није, није и има!

Изложба изабраних радова и фрагмената које је својим даром, вештином и истрајношћу оживео Небојша Савовић Нес у извесном смислу јесте сажетак посла вајара у једној православној цркви, и подсећање на то како је лако гледати и не видети, опирати се несвесно оном што свест узима као датост света који нас окружује, превиђати оно што нам је блиско и разумљиво и бити странац у сопственој кући. Скулптура је, на разне начине, заступљена у свим нашим црквама: као резбарија на иконостасу, као икона и као оков иконе, као апликација на крстови-

ма и сасудама, као капител стуба, портал цркве, рељефни орнаментални или фигурални украс прозора, допрозорника, довратника, лунета и фризова, на вратима и хоросима, на троновима и налоњима, на гробницама и споменицима, као глава жезла и фронтал митре, као лик било ког дела Богом створеног света, као икона Његовог обличја! Али ми јесмо навикли да скулптуру не видимо, да је циљно превидимо и да је потиснемо на маргину свести; скулптура у цркви је наша жута мрља! Скулптура која није лик идола није ни забрањена, ни осуђена, али јесте потцењена. Св. Никодим Светогорац, говорећи у прилог икони, не осуђује скулптуру, поготову не ону која има карактер рељефа. Патријарх цариградски Св. Методије Први, рехабилитујући иконе својим „Синодикомом“, воспоставио је поштовање пројављеног и протумаченог лика, али није у потпуности поништио последице инхерентног иконоклазма у људској свести. Остали су несигурност и сумња, а из несигурности и сумње никла је резерва; с временом је резерва прерасла у уверење, а уверење у псеудодогму.

Бифора, мермер

Рељеф бифоре, мермер

Зато је посао вајара у православној цркви тежак и славан. Својим делом прославља Творца и приноси му жртву љубави и талента. Као сваки зидар, уметник, занатлија, уграђује своју жртву у Дом молитве. Обрађени камен, ливени, ковани или резани метал, резбарено дрво или кост, стуб и плоча, део су личности вајара и благослов његовог постојања и испуњења дужности. Проклетство се састоји у неминовности самозатајности и граница наметнутих природом посла. Вајару у Храму други одређују место, оцртавају му границе, постављају услове и задатке. Он даје душу ономе што је намерио задужбинар, а нацртао и определио неимар.

Границе му исписује живописац, а трајање и видљивост прописује свештенослужитељ. У Храму је вајар најуспешнији када се најмање примећује, јер се његов дар најбоље очитује када се доживи као део природног стања и амбијента Дома Господњег; ако се превише види, постаје сам себи сврха и циљ.

Скулптурални свет Храма Светог Саве насељавају ликови, форме и визије. Неке су изведене из репертоара и форми српске средњовековне уметности, неке се ослањају на старе и истрајне симболе и предања хришћанске цивилизације, неке су нове по форми и древне по садржају, неке су традиционалне по облику, а нове по смислу. Као

и Храм, његов вајани и клесани свет производ је дугог сећања, поштовања традиције и настојања да се оно што је било и што јесте унапреди кроз дограђивање, никако кроз револуцију! Не зато што је револуција неприродна, већ зато што у Божијем дому њој није место! И зато што је Храм место сећања на оно што ће бити, и што је увек било, па смо заборавили, али слутимо да је ту негде, око нас. Птице које зобљу грожђе и напајају се на извору, Самсон и лав, зооморфни и антропоморфни музичари, змајеви и орлови, лавови и разноврсне птице, змије и хибридна бића, носе поруке из свести и подсвести, из путописа и легенди, из параболоа и снових виђења. Гоне нас да се вратимо библијској историји и светоотачким предањима, да се сетимо изгубљеног раја и стаза беспућа којима од тада тумарамо за новим рајем где ће „праведници процветати као палме“! Овај свет, вајан, резан, сечен, бушен, брушен и полиран, заснован је цртежом или глином, извучен у простор гипсом и истеран из камена снагом, како интелектуалном и уметничком, тако и физичком и техничком. То је природа која се покорила и која пева песму хвале свога творца Творцу свега. Тај свет није ни замена ни конкуренција литургији која се у Храму прославља и служи. Није ни замена или конкуренција иконама, које су израз и слика непрекидне небеске службе. Он испуњава међупростор који припада сведоцима и сведочанствима. Мртвом камену вајар удахњује живот, не сасвим неслично настанку живота у аморфном Адаму.

Ова изложба се заснива на гипсаним моделима по којима је обрађиван камен. То је разумљиво, јер је све што је изложено већ исклесано и уграђено, о чему сведоче фотографије које прате изложбу. Све те плетенице, лозе, чокоти, преплети, крстови, хризмони, рибе, феникси, грифони, путири, небеске птице и морски живот – клесани су од камена, углавном карарског мермера са благим сивкастим венама, али и од тврдог зеленкастог гранита, меког племенитог кречњака, травертина и полупрозорног оникса. Нешто је клесано на класични начин, на лицу места, шпиглом, длетом и чекићем,

нешто је примарно обрађивано на машинама, па ручно дорађивано и оплемењивано да му се удахне дух и душа. Нешто је рађено према узорцима које је оставила мајсторска рука Пина Грасија, нешто према моделима и предлошцима са споменика наше свести, а нешто је у потпуности осмишљено, сročено и представљено по слици и надахнућу Небојше Савовића Неса. Ту, пре свега, спадају монументални фасадни медаљони са симболима четворице јеванђелиста изведеним у дубоком рељефу, који на источној апсиди блиско комуницирају са пролазницима, најављујући им Јеванђеља љубави и лепоте!

Небојша Савовић Нес се читаву деценију уграђује у Храм Светог Саве на Врачару. Интерпретира замисли великих градитеља Несторовића и Дерока и њихових наследника, наставља техничко знање и дар Пина Грасија, саставља фрагменте у целине, посредује између древних клесара Студенице и Дечана и нашег времена, преноси занатску вештину од длета и чекића ка електронским инструментима, и приноси нам, овде на изложби у Галерији РТС, сегменте свог животног дела исклесаног у камену који је кост земље. Небојша Савовић Нес није декоратер. Он је уметник који познаје природу камена, поштује је, и изнад свега никада не заборавља да у камену, свом материјалу и усуду, гради Храм! А Храм се гради срцем и вером, на камену и од камена.

Јер Господ рече Петру: „Ти си камен, и на том камену сазидаћу цркву своју!“

Рељеф балдахина горњег места у олтару, мермер

Капители трифоре у олтару, мермер

Капител трифоре у олтару, мермер (деталъ)

Велики капители, мермер

Стуб бифоре, мермер

Стуб и капител у поткуполи, мермер

Капител у поткуполи, мермер

Рељеф бифоре, мермер

Стуб и рељефи бифоре, мермер

Рељеф чела галерије, мермер (деталј)

Рељеф чела галерије, мермер

Конзола, мермер

Четворокапител на галерији, мермер

Конзола, мермер

Завршни венац, мермер

Портални фриз у крипти, кречњак

Портални фриз у крипти, кречњак (детаљи)

Капител крипте, кречњак

Транзена у крипти, кречњак (деталј)

Транзена у крипти, кречњак

Капители у крипти, кречњак

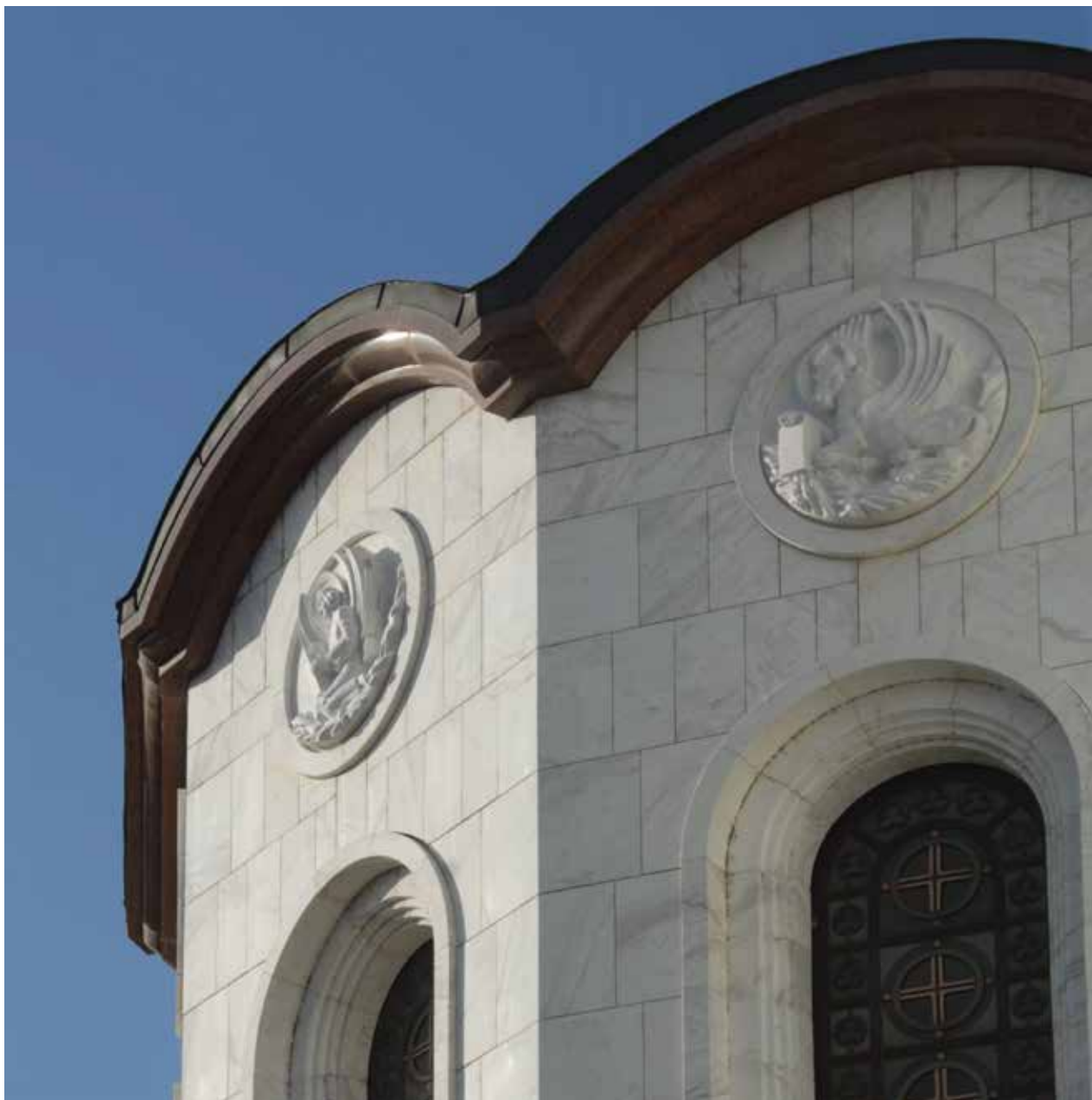
Рељеф парапетне плоче иконостаса у крипти, мермер

Рељефи у старој крипти, гранит

Капители крипте, кречњак

Рељефи јеванђелиста на олтарској апсиди, мермер

1

2

3

4

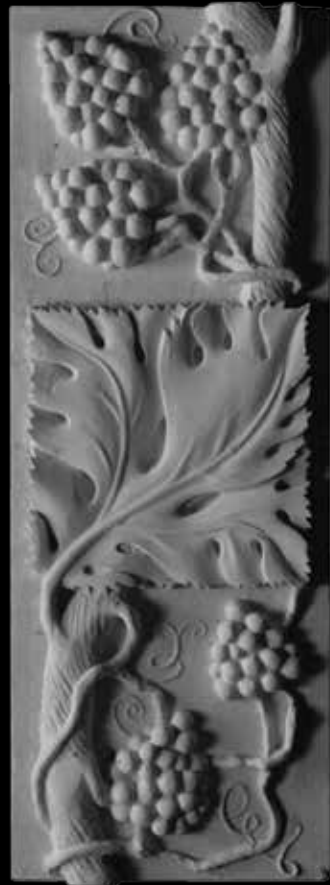
5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Попис изложених рељефа-модела у гипсу

1. Јеванђелиста Јован	16. Велики капител
2. Јеванђелиста Матеј	17. Велики капител
3. Јеванђелиста Марко	18. Капител галерије
4. Јеванђелиста Лука	19. Капител у поткуполи
5. Кључни камен порталног фриза крипте	20. Детаљ рељефа бифоре
6. Кључни камен порталног фриза крипте	21. Детаљ рељефа бифоре
7. Детаљ порталног фриза крипте	22. Детаљ рељефа чела галерије
8. Детаљ порталног фриза крипте	23. Детаљ рељефа чела галерије
9. Капител стуба крипте	24. Детаљ парапетне плоче иконостаса у крипти
10. Капител стуба крипте	25. Транзена у крипти
11. Капител стуба крипте	26. Рељеф у старој крипти
12. Капител стуба крипте	27. Рељеф у старој крипти
13. Капител стуба крипте	28. Детаљ рељефа бифоре
14. Капител стуба крипте	29. Угао венца
15. Конзола	30. Детаљ транзене у крипти

Небојша Савовић Нес

32300 Горњи Милановац, Браће Поповића 5
тел. +381(0)32713000
+381(0)63604351
e-mail: ateljenes@gmail.com

Рођен 12. априла 1959. године у Горњем Милановцу, где је завршио основну школу и гимназију. Факултет примењених уметности завршио јуна 1983. године на катедри вајарства (код професора Миодрага Живковића) а магистрирао априла 1991. године, код истог професора. Ради као самостални уметник. Континуирано, од 2004. године ангажован на изради мермерне орнаментике Храма Светог Саве у Београду, као стални сарадник реномиране словеначке фирме за обраду камена "Мармор Хотавље". У стручним круговима познат по изражавању у камену. Скулптуре галеријског формата, изведене у камену, налазе му се у галеријским и приватним збиркама у Србији и иностранству. Аутор значајних меморијалних и амбијенталних скулпторских дела у Србији и земљама окружења. Добитник више награда током умет-

ничке каријере, почев од студентских дана. Један од оснивача и први председник Удружења ликовних и примењених уметника у Горњем Милановцу. Са групом ентузијаста 1989. године оснива Међународни бијенале уметности минијатуре. Покренуо сликарску колонију "Мина Караџић Вукомановић" на Савинцу код Горњег Милановца. Покретач, активни учесник и у четири сазива, од 1999. до 2001. године, уметнички директор Међународног симпозијума скулптуре "Плавско језеро" у Плаву (Црна Гора). У кратком периоду, у жељи да Горњи Милановац добије адекватну галерију, од новембра 1997. до септембра 1999. године био директор Културног центра, у време одржавања Петог међународног бијенала уметности минијатуре. Уметнички директор и учесник Међународне Вајарске колоније "Мармор+" у Тополи 2009.

године. Као сарадник "Мармора" у Словенији учествовао у изради мермерних копија Мештровићевих скулптура "Сањарење" и "Мајка заветује дете" за фондацију уметникове унукe Иване Мештровић. У стручном словеначко-хрватском тиму је и на извођењу монументалне мермерне скулптуре "Свети Илија" за кармелићански самостан код Томиславграда у БиХ. Као члан УЛУПУДС-а добитник неколико годишњих награда (1990, 1994, 1996, 2003, 2011) и више пута биран у органе Удружења. Монументалне споменике портретског типа у камену војводи Милану Обреновићу (1995), кнезу Александру Карађорђевићу (1996) и краљици Драги Обреновић (2010) реализовао у Горњем Милановцу, а кнегињи Љубици Обреновић (1997) у Срезовељцима. Аутор је мермерног попрсја војводе Живојина Мишића (1995) у Горњем Милановцу, у бронзи војводе Милића Дринчића (Дубље, Богатић), Арсенија Ломе (Драгољ), војводе Николе Милићевића Луњевице (Луњевица), цара Лазара (Ропотово, КиМ), четничког војводе Радивоја Керовића (Тобут, Р. Српска), Мише Михаиловића (Рудник), фигуре Василија Митровића (Хасе, Бијељина, Р. Српска). Споменик учесницима Рудничке офанзиве на Галичу (1996), Спо-

меник борцима отаџбинског рата у Лопарама, Република Српска (2003), и Споменик руским добровољцима у Вишеграду, Република Српска (2011), монументалне су композиције изведене у камену, у сарадњи са фирмом МГП из Чачка. Камен је главни материјал и Споменика поводом сто година млинарства (1994) у Чачку, Споменика изгинулима 1991-1999. у Горњем Милановцу, меморијалне скулптуре "Сан" (2011) у Крагујевцу, амбијенталне форме "Грозд" (2011) у Винчи код Тополе, спомен-обележја пилоту Едварду Русијану на Калемегдану у Београду (2012), чесме-фонтане "Водени цвет" (1994) у Горњем Милановцу, фонтане "Вујић вода" (2003) у Петници код Ваљева, рељефа "Сунце" (2008) у Београду и "Традиција" (2012) у Чачку, на фасадама архитектонских објеката, скулптуре "Средиште" у Тијању (2014). У камену су и рељефи ентеријера у хотелу "Риц Карлтон" у Алматију, Казахстан (2013), са мотивима коња. Био је стручни сарадник фирме "Матијашевић" из Лазаревца на реализацији дела регионалних пројеката у мермеру. Овогодишње утемељење вајарске колоније у драгачевском Тијању, где је камен основни материјал изражавања, везано је за његово стручно-уметничко ангажовање.

Захваљујем инвеститору, руководиоцима пројеката,
пројектантима, извођачима, својим сарадничким тимовима,
мајсторима и колегама,
без којих мој деценијски рад на Храму
не би био успешан.
Кроз нашу сарадњу учвршћена су стара
и стечена нова пријатељства.
Бог је подарио да нам се то догоди на Храму.

Аутор

